

Könyörgés kétségbeesés ellen

Miközben Bárány Lajos betegen, elhagyottan feküdt, a spiritisza után egy másik férfi tűnt eléje, mintha halotti búcsúztatóra jött volna. Idős, nagy darab férfi volt, fekete kabátjának kivágásában ünnepien ragyogott a keményített vászoning, finom posztónadrágot viselt, lábán új csizma fénylett. Lehajtotta a fejét, úgy várakozott a melléhez szorított Bibliával, aztán megszólalt puha, éneklő hangon: azért jött, hogy híveket toborozzon egy új gyülekezetnek, amely az Úr Hangja óhajt lenni, s mindenkinek üdvözítője, ahol meghallják a végső órában... Ma még csupán egy bérelt teremből áll az imaház, de már emelkednek a hatalmas templom falai, kilenc ökörfogat hordja éjjel-nappal a követ, cementet, téglát... Ő maga az építető, aki pénzzé tette mindazt, amit a vagyonából megmenthetett, mielőtt a kuláklisra került volna, s a pénzt átadta az elhivatott prédikátornak, mint ahogy a ciprusi lévita, Barnabás tette le birtokának árát a szent tizenkettő lábához... S amikor ő is ezt cselekedte, jó gazdaként Jézust idézte maga elé, aki a farizeusoktól és a sadduceusoktól kísértetvén, ahelyett hogy mennyei jelt mutatott volna nekik, így felelt: „Ha este pirosan látjátok az eget, tudjátok, hogy aznap szép idő lesz, ha piros a reggel, vihart vártok; miként van hogy ti, akik az ég arcát ismeritek, az idők jeleit nem ismeritek fel?...” Ő azonban felismerte, odahagyta mindenét, és eljött ebbe a Szodomába, hogy Krisztus katonájaként harcoljon a Sátán ellen...

Utána sóhajtott, és egy vékony füzetből, amely a Bibliába volt becsúsztatva, példázatokat olvasott fel a halálról: – Minden cselekedettedben úgy kellene tartanod magadat, mintha e napon vagy órán meg kellene halnod... Ha jó lelkiismerettel bírnál, nemigen rettegnéd a halált... De bizonytalan a mai nap, és mit tudod, reád kel-e a holnap?... És jaj, nem mindenkor jobbít a hosszú élet, sőt gyakran öregbíti vétünköt. Reggelt ha megérted, azt

gondoljad, estvét nem érsz, ha pedig beestvéled, reggelt ne ígérj magadnak... És ha magad most magadért nem szorgalmatoskodol, vajon a jövőben kinek leszen gondja rád?... Most vagy a drága idő, most vagy az üdvösségkereső idő... Ihon édes atyámfia, mely nagy veszedelemből kifeselhetsz, ha mindenkor félelemben léssz, és szemed előtt forgatod halálotat!... Most kezdj hát meghalni a világnak, hogy akkor élhess a Krisztusban... Most utálj meg mindeneket, most sanyargasd testedet, hogy akkor bátorsággal mehess... Mily sokan megcsalatkoztak, és véletlenül kiragadtattak a testből!... Mennyszer hallottál ilyen szokat: emezt levágták, amaz vízbe holt, emennek nyaka szakadott, amaz étel közben megdermedett... Ki tűz s ki fegyver miatt, ki döghalál s tolvaj miatt veszett. Mert az emberek élete mint egy árnyék, hirtelen elmúlik. Ki emlékszik csak meg is rólad holtod után?...

Ismét sóhajtott, majd odatérdelt a beteg ágya mellé, és fölszólitotta őt, könyörögjenek együtt a kétségbeesés elűzésére, hogy az Úr föl ne indítsa haragját a megszáradt falevél iránt, és a por ellen ne mutassa hatalmát; könyörögjenek az ördög elleni győzelemért, mert valamerre is fordul Bárány, körülte forog a gonosz mind jártában s nyugtában, mind álmában s mind vigyázásában, s hol erejével készíti, hol csalárdságával édesgeti őt a rosszra; könyörögjenek a testi kísértetek ellen, hogy a vétkező többé ne szolgáljon a testnek, hanem annak, aki őérette a keresztfán megfeszítetek, s hogy a rothadó test, rövid és undok gyönyörűségével mind magát s mind a foglyul ejtett lelket örök rabságra ne vigye; könyörögjenek a fajtalanág ellen, így kiáltván fel a magasba Őhózzá: Ne szenvedd, Istenem, hogy az én testemet, a te templomodat megfertőztessem; könyörögjenek a torkosság ellen, Jézust híván segítségül, aki az emberi testnek tobzódását akarván megzabolázní, életének példájával nemcsak negyven egész nap éhezett értünk, de halála óráján is szomjúsága oltására ecetet és epét választá; könyörögjenek lelki szelídségért, a tiszta életért, könyörögjenek az irigység és a haragtartás ellen, könyörögjenek a reménységért, mert akik az Úrban bíztak, soha meg nem szégyenültek, amint a *Zsoltárok* is hirdeti...

Bárány a kiújult csontbetegségtől lázasan hallgatta a parasztgazdából hittérítővé fölmagasztosodott ember bizonyágtételét, félig szinte önkívületben, de mégis felüdtette minden szó, mintha egy-egy vízcsepp hullna ajkai közé. Még az is jólesett neki, amikor a test kísértéseiről, a torkosságról meg a paráznaságról beszélt, mert sem kevélységet, sem fenyegetést nem érzett a hangjából, csak irgalmasságot. De hát hol az az ember, miért nem ingerelte vitára, ha olyan fontos volt neki megalkudni a lelkére, miért nem hallgatta végig az ő kálváriáját is? – lázadózott később, amikor egyedül maradt. Könnyű halomlás után lemérni a tévelygő bűneit, de nehezebb türelemmel figyelni a panaszaira, hogy mennyit döfölte az élet, hogy miként törte kerékbe és zúzta szilánkokra a csontjait, négyelte fel a lelkét, amikor még nem vált eretnekké, hogy végül sántítva vonszolja terhét, az egymásra dobált zsáknyi húst, ezt az eleven keresztet, ami az ő teste... Csoda-e hát, ha ebben a vergődésben elfordult benne a szíve, ha jó szándéka rosszra változott, és még az édes is keserűvé lett a szájában?... Hol vagy hát, ember, aki árnyként jelentél meg az ágyamnál, és arról szóltál nekem, hogy „ihon az idő”, amikor a te atyádfia nagy veszedelemből „kifeselhet”, ha mindenkor félelemben léssen, és szeme előtt forgatja halálát... Honnan vetted ezeket a jó öreg szavakat, s ha már kéznél voltak, miért nem faggattál ki engem az én hatalmas félelmem felől, amely fogva tart, amióta ennek a megholt lánynak a lelkével beszélgettem?... Pedig neked talán elmondtam volna, hogy még őrzök magamban egy akkora tiszta helyet, ahova a remény egy-egy percre leszállhat, egy zöld ágacskát a szennyes víz felett, és talán hajlottam volna rá, hogy kövessem az új szektát már csak azért is, hogy megbotránkoztassam mindazokat, akik kimondták fölöttem a végső ítéletet... Igen, lehetséges, hogy így tettem volna: miért távoztál hát fél munkát végezvén?... Vagy talán az alázat mellett nem épp a türelem a bizonyosgtevő másik mennyei ajándéka?... Hiszen én is jártam térítőutakra egykor!...

A szeme izzott, erőlködve oldalt fordította a fejét, és közben undorodva érezte, hogy az ágyából a verítékben senyvedő test fülledtsége csap fel az átvizült lepedő meg

a takaró nehéz szagával együtt, és oldalt billentette a fejét, hátha legalább az ajtórésen beleng hozzá valami kis huzat és életre kelti őt. Nyomorúságos állapota ismét régi padlás-rejtekhelyére emlékeztette, amikor széthulló csontjait összegyűjtötte a vackán, s csukott szemmel, melléig fölhúzott térdekkal nyögött egész éjszaka, miközben Erzsike ijedten botorkált körbe a tető alatt, a gerendák között, s kazlat rakott fölé rongyokból... Vajon megéri-e a holnapot, vagy reggelre meghal? – tűnődött reménytelenül.

De nem halt meg, s egy hét múlva, amikor a számítással dolgozó gazda, Juhos Sándor újra megjelent, már a járást próbálgatta sétabotra támaszkodva; a hittérítő most vidámabb volt és bizakodóbb, és arról beszélt neki, hogy első látogatása alkalmával nem akarta tovább fárasztani, hadd eméssze meg a lélek a súlyos és kemény szavakat, amelyek az utolsó pillanatban, a káosz előtt hangzanak el az Úr szájából. Bárány azt hitte, már fölébe kerekedett gyöngeségének, és könnyedén elsétálhat a gyülekezetig, hogy a prédikátorral találkozék, és megvallja neki tévelygéseit, mint akit másodszor is fölrázott a mennyei szózat; de az utcán ismét gyöngeség lepte meg. Úgy érezte, mintha forró szél sivitana át velőtől kiszáradt csontjain, akár a zörgő bodzaágakon, és veríték lepte el; félelme mindenre kiterjedt, rettegett a nyüzsgéstől, az épületektől, amelyek valahogy ferdén s mégis súlyos anyagi mivoltukban meredeztek előtte, mintha ledőlni készülnének, s minden ijesztő és bizonytalan lett számára. Így hát annál inkább vágyott rá, hogy mielőbb elvergődjék az imaházig, hogy térdre bukják a hűvös terem közepén, hogy megfogózzék egy darab áthidegült bükkfadeszkában, a pad szélében, amely már maga is biztonságot jelentene ehhez a szédüléshez és gyengeséghez képest...

Juhos karon fogta, és úgy vezette el a belváros eléggé közel eső kis mellékutcájába, melynek a sarkán vastagon szállt a mészpor, kőműveskalapácsok csattogtak, bivalyfogatok sorakoztak a járda mentén, és egy friss épület csúcsíves ablakai már óriási összetett kezekként meredtek a magasba; miután a hittérítő megállt, levette kalapját

és elmosolyodott: azt óhajtja, mondotta, hogy hatalmasan zengjen majd fel az Úr hangja, mint a vizek zúgása, s bár sokat áldozott rá, amíg pénzzel és fondorlattal megszerezte ezt a gyönyörű saroktelket, nem sajnálja miatta az áldozatot; Bárány is fölpillantott lázas szemével, de az egymásra tornyozott kövek, a friss maltereszag, a zaj meg a nyüzsgés ismét rémületet keltett benne, és elindult onnan, sétabotjával szaporán böködvé a járda aszfaltját.

Mikor belépett az imaházba, amely régebb egy sportegyesület vívóterme volt, nem látott senkit, utána azonban mindjárt észrevette, hogy a bal szögletben emeletes dobogó áll, amelyet a falusi táncházakban ácsolnak össze a muzsikuskoknak, s az emelvény közepén, mintha trónon ülne, maga Székács terpeszkedik, az ő otthagyt gyülekezetének prédikátora, aki ismét és újra elbukott az aszszonyi sátán” csábításaitól, valahányszor bizonyágtevő útra indult. Most pedig ott székelt a magasban, a vérnyomásmérő gumilabdáját nyomogatta, amelyet tőle kapott volt ajándékba, hogy beszélje rá Nánási Rózát a válásra, s aggódón figyelte a mutató emelkedését; előtte fiatal lány térdelt fehér köntösben, és arcát a hatalomra emelkedett lator lábához szorította valami buta, szendergő révületben; végül a régi nagy ellenfél megpillantotta őt, a sétabotra támaszkodó és elnyűtt nyomorékot, aki most csak tátogott a kimerültségtől; bizonyára eszébe jutott, hogy miatta, aki a leghatásosabb szónok volt, mindig háttérben kellett maradnia a gyülekezetbeliek előtt, utána meg Bárány gyalázkodó és csúfondáros leveleire gondolhatott, amelyeket a hegyekből küldözgetett neki meg a híveknek; mihelyt e zavarból és ingerült meglepődésből felocsúdott, föggöny úszott az emelvény elé, s látni lehetett, amint a lepel mögött tovasuhan a lány árnyéka. Bárány ámulatában felnyögött, de mire egy szót is mondhatott volna, négy óriási hangszóró dörögve megszólalt:

– Én az vagyok, akit te nem láatsz, akinek csak a hangját hallod!.. én az Úr hangja vagyok!...

Es most, hogy idejöttél, azt kérdelem tőled, ember: mit ér megnyerned az egész világot is, ha önmagadat elveszejted?!

Te pedig elveszejteted! Avagy nem tudtad, hogy a mi testünk Krisztus tagjai?! Bizony tudtad, és íme mégis elszakítottad Krisztus tagjait és paráznaság tagjaivá tetted!

Épp emiatt átadlak téged a Sátánnak, a test veszedelmére, hogy megégettessél! Átadlak a halálnak!

Bárány kiáltani akart, hogy lator, lator, farizeus, már a sétabotját is magasra lendítette, de Juhos megragadta őt, és izgatottan súgta, hogy az Úr hangjával nem lehet sem társalogni, sem vitatkozni, mert a gyülekezet a ki nyilatkoztatásra épül, és egyedül *János mennyei jelenéseit* ismeri el prófétai látomásnak; az új szekta célja örökös félelemben tartani a híveket a világ utolsó napjaiban, mielőtt mindent megemészt a tűz; az a kislány pedig, aki az imént ott kucorgott a főprédikátor lábánál, az angyalt jelképezi, aki sorra fölbontja majd a hét pecsétet... De még a hittérítő suttogását is hamar elnyomta az ismét négy forrásból alámennydörgő hang:

– És még ha irgalmas volnék is hozzád, és megfedelnék is undok paráznaságaidról, mit használnék veled?

Mert lehetetlen dolog, hogy akik egyszer megvilágosítottak, megízlelvén a mennyei ajándékot, és elestek, ismét megújuljanak a megtérésre, mint akik önmaguknak feszítik meg az Istennek ama fiát és megalázzák őt!

Az ilyeneken betelt az igaz példabeszéd szava: Az eb visszatért saját okádására, és a megmosódott disznó a sárnak fertőjébe!

– Szemforgató kurvapécér! – kiáltotta most Bárány, és botjával nagyot húzott az első pad deszkájára. – Hallgattassátok el ezt a lélekkufárt, mert ő az, aki az Úr nevében mindent bemocskol – ő az, aki maga ül be Isten templomába istenként mutogatván magát... És nem az angyal bontja majd fel a hét pecsétet, hanem ez a tengerből jövő fenevad tépi fel hétszer hét szűz ágyékát!... Pusztuljon hát, a neve is töröltessék az élők közül!...

Ismét hatalmasat akart húzni a padra, de ekkor a függöny mögül öblös kacagás hallatszott, Juhos pedig ismét megragadta, de most durván és felbőszültén, mint egy templomszolga, húzni kezdte maga után, míg ki nem lökte az utcára. Később Bárány arra ocsúdott fel, hogy huzatos kapuban ül, a szemeteskuka mellett, és már ereje sem

volt föltápáskodni; ült a hideg cementen, fejét tenyerébe támasztva, sétabotja a lába előtt hevert, és ő úgy érezte, élete legnagyobb megdöbbenését és csalódását élte át az elmúlt percekben.

Engem zaklatott a gyülekezet léte, mert minden percben emlékeztetett valamire, ami jó volt, amíg az Úrban gyökereztem, amíg hittem; meghasonlásom után azonban a gyülekezetet ingerelte az én létem, mert azt példázta, hogy a legjámorabb hívő is eljuthat a kételkedésig, és ez csábító lehet a többiek számára, gondolta kapkodva. Épp emiatt a Sátánhoz szegődtem, és amikor ő is vonakodott teljes szolgálatra felfogadni, annak az eltávozott lelkecskének a biztatására ismét kinyújtottam segélykérő kezemet a Mindenható felé, de íme, csak egy ismerős latorba ütköztem, egy nálam is nagyobb latorba és képmutatóba, aki kulák pénzből palotát akar emelni magának... Mít tegyek hát e két hatalom szorításában, amely a csontjaimmal együtt maholnap már a lelkeimet is felőrli?... Van-e kegyetlenebb pusztulás, mint fönnakadni hit és kételkedés, ég és föld között, és ott lelki táplálék híján éhen veszni?... Miért nem tudok hinni semmiben, miért nem tudok immár megfogózni sem emberben, sem Istenben?!... De elpusztítani mégsem hagyom magam – ó, nem!... És ha mégis meg kell döglennem, pusztuljon minden és mindenki énvelem!... Rombolni fogok vakon és kegyetlenül, és legelőször azt a Babel tornyát rombolom le!... A földdel tétetem egyenlővé, és vizeldét mélyíték örök emlékeztetőül arra a telekre!...

Ettől az elhatározástól ismét erőre kapott, kábultan és vonszolódva, de mégis sikerült elvergődnie a műhelyig, hogy ott aztán félretolja a szerszámokat az asztalról, fehér ívlapot terítsen maga elé, és írni kezdje nagy, szálkás betűkkel, hogy az egész városnegyed tiltakozik az Úr hangja szekta ellen, amely pénzzel és fondorlattal megkaparintotta a belváros egyik legszebb fekvésű telkét, és ott a hamisság fekete köveiből szentélyt óhajt emelni magának, miközben az egész körzetben sehol sincs nyilvános vizelde, úgyhogy az átutazók, de még inkább a külföldiek kénytelenek bekérezni az utca lakóihoz szükségük elvégzésére... S miután megírta a beadványt a nép-

tanácshoz, sorra vette az építkezés közelében húzódó utcácskák házait, csengőzsinórokat rántott meg, hegyes kerítéslécekre támaszkodva kiáltozott, felkapott kövel döngette a kapukat, sétabotjával kongatta a csatornákat, emeletekre szuszogott fel, és a tüdeje hörgött és sípolt, mint a fulladozó orgona. S valahányszor elébukkant egy-egy lakó, a házaló Antikrisztus fenyegetően mozgatta az állát, villogtatta a szemét, és sorra mindeniküktől számon kérte: talán elaludt, hogy nem látja, mily förtelmes és megszegyenítő látvány tárul eléje itt a közelben, szinte a tőszomszédságában, ahol a gyönyörű telket sunyi és alattomos hívők foglalták el, hogy aztán naphosszat óbégassanak, meztelenül gomolyogva párzsanak szinte kihívón a környék lakói iránt, mégpedig az Úr hangja nevében, amely azt hirdeti, hogy elkövetkezett a végóra, amikor az ujjongó öröm féktelenségbe és fajtalankodásba csap át... Riadjon hát, aki eddig tunya volt, elvtársak, és tiltakozzék a néptanácsnál, de addig is kanyarítsa ide a nevét e beadvány alá, hadd tudjanak a város vezetői is arról, hogy mi történik a központtól néhány utcával odébb, ahol rendbontó elemek a szocializmus építése helyett a hivalkodás Babel tornyát akarják fölépíteni...

Háromszáztíz aláírást gyűjtött, s a beadványnak visszhangja lett. Még a helyi újság is foglalkozott vele, megírta, hogy néhány lefizethető hivatalnok a szekta kezére játszotta a telket, amely sok más célra megfelelne, talán még arra is, amelyhez Bárány Lajos elvtárs a környék lakóinak támogatását kérte, de leginkább talán óvodai játszótérnek, gyermekparknak; aztán a szentté avatott kulákot rajzolta meg, aki közadakozásra szólította fel az Aranyos menti falvak parasztjait, és fűt-fát ígért a hiszékenyeknek; a kiemelt alcímek egyszerre támadták és gúnyolták Juhost: *Örökélet egy fél sajtért; Szűzmária arcúja a petróleummal bekent ablakon; Rajtavesztett a világ végét hirdető kulák.* S Bárány ott állt az utca közepén, amikor a kirendelt munkások sietve bontani kezdték a félbemaradt Babel tornyát, hogy utána egy tízemeletes toronyház alapját ássák ki, és hadonászott a boldogságtól, mintha ő is segédkezne a lerombolásban, és jókedvűen rikkantgatott; első nagy győzelmét érezte e látomásos jelenetben, a porfelhőbe csavarodott seregnyi ember cipe-

kedésében, hangoskodásában, s már az sem ingerelte, hogy a kelekótya, csoszogó hívő, aki annyiszor kitámadta már, hol az utcán, hol az ócskasoron, most is odasodródott mellé.

– Fussatok tőle, mert az ő bűnei az égig hatottak, és az Úr megemlékezett az ő gonoszságairól! – kiáltotta a bolond. – Fizessétek vissza neki, amit ő másokkal művelt!... Adjatok neki kétannyit a pohárból, mint amennyit ő öntött másoknak!... Magasan volt a dicsőségben és a jólétben, de éppoly lent lesz majd a kínban és keserűségben!... És siratni fogják a föld királyai, akik részt vettek tisztátalanságában és kicsapongásaiban!... És ha majd látják égésének füstjét, jajgatni fognak, távol állván a rettenettől, leszegett fejjel... Jaj, jaj, jaj – így fognak óbégatni!...

És amikor elfulladt, öklözni kezdte az órás hátát, kétségbeesetten csapkodott az öklével. Báránynak azonban épp a tehetetlen bosszú tetszett, nevetve túrta a kelekótya támadását, és még akkor is vidám volt, amikor hazabicegett, hogy a műhely négy fala között boldogan elernyedjen, és csöppenként kiélvezze e győzelmet. Most feledni tudott minden vereséget, megalázást, és hinni kezdte, hogy annyi próbatétel után mégis fölmagasodik benne a rettetett Antikrisztus, a világpusztulást hozó gonosz, akinek Isten az utolsó percben valóban átadja a vezetést...

Ezzel a diadalmas meggyőződéssel nyomta le a kilincset, de csak egy jó arasznyira nyílt be az ajtó, aztán nekiütődött valaminek, és ő, miután valahogy mégis átkínlódta magát a résen, meglepődve látta, hogy a szívbeteg kalapos a földön fekszik tátogva, de nyitott szemmel, s begörbített mutatójával mintha a kályha felé intene, amelynek a tetején ott fehérlett a kis tasak a nitroglicerintablettákkal: Bárány le akarta venni, de aztán egyebet gondolt, arcán ismét fölfénylett a kedély, amelyet magával hozott a zuhanó kövek, a porfelhő és a bolond jajgatásának környékéről, bereteszelte az ajtót, széket húzott a szoba közepére, és nyomorék lábát átvetve a másikon, belebámult az elesett ember arcába:

– Itt a kaszás, öreg! – kiáltotta. – Most aztán száz kalappal is integethatsz: szervusz, világ, visz a víz!...

Vagy talán abban reménykedsz, hogy segítek rajtad?... Milyen jogon várod ezt tőlem?... Ki voltál, mi voltál életemben?... Se jó, se gonosz... Úgy van, még gonosz sem tudtál lenni, amihez nem kell erőfeszítés... Sem a magasságba nem kóstoltál bele, sem a mélységbe... Csupán a kettőt elválasztó szűrkeség volt a te világod, amelyben millió és millió kenyérpusztítója nyüzsög a földnek... Eredj hát, nem sajnállak... Úgyis utamban voltál... Szoknyapécérnek neveztél, és meglested a szeretkezéseimet, aztán meg fölszólítottál, hogy költözzem el a műhelyed szomszédságából, mert hozzád „tisztességes” kuncsaftok járnak... Ezért segítek rajtad?... Íme, csak egy mozdulatomban kerülne, és megmenthetnék, de semmi kedvem többé bárkit is megmenteni!... És főként az olyanokat, akik ártottak nekem...

Elvette a kályháról és meglobogtatta fölötte a gyógyszeretasakot, aztán visszatette a helyére, legyintett, és most már szürke és horpadt arccal lépett be a saját műhelyébe, mint aki beleunt ebbe az egyoldalú beszélgetésbe; leült a szerszamosasztalhoz, és onnan hallgatta a kalapos meg-megújuló vergődését, mintha levágott pulyka csapkodna a szárnyaival, aztán már nem is figyelt rá, belezsibbadt saját közönyébe és unalmába. Egy jó negyedóra múlva felállt, ásított és visszasántikált a szomszédos szobába, hogy újságpapírral letakarja a halott elfekedett arcát...

Miután kiszállt a törvényszéki orvos, és megállapította, hogy nem történt semmiféle erőszak, a hullaszállító elvitte Karikás urat, Bárány pedig a városba indult; az épülő imaház leromboltatása után a kalapos halálát második nagy győzelmének érezte egyetlen nap alatt, mint aki jobbra-balra sújtva végül mégis csak leszámol ellenségeivel, megvalósítja a célt, megvalósítja önmagát, és ezzel értelmet ad eddigi hányatott sorsának, egész kálváriájának, valóban azzá lesz, amivé lenni akart: rettegést és pusztító hatalommá... Ezt az erőt, ezt a boldogságot meg kellett mutatni, körül kellett hordozni a városon, eldicsekedni vele a kocsmákban, a tereken – mindenütt, hadd lássa a világ, hogy a gonoszság szabad meg-

nyilatkozása éppoly fölemelő, mint az áldozatkész élet, sőt talán több is annál...

Ebben a boldog önkívületben kószálva észre sem vette, hogyan telt el a nap, mikor ereszkedett sötétség a városra, mert még a Töközi utcában is járt; hazatért gazdaként ismét mindent számba vett, a bútorokat, a málladozó falat, a leszakadt csatornát, az asztal meg a székek alatt heverő rumosüvegeket; botja végével undorodva, fanyar emlékezéssel tolta félre a fiaskókat, a hurkába göngyölt fél pár selyemharisnyát meg a púderpamacsot, aztán szét nézett, mint aki számot vet a jövővel, és javíttatni, festetni akar, mindent följúritani, ami szükséges; asszonyt hozni, aki két-három napszámban fölsúrol, és rendbe teszi a lakást, friss levegőt áraszt be, hogy emléke se maradjon annak a napnak, amikor Gyöngytyúknak az a gazember eltörte a lábát, és ide gyűlt a világ a kapuba... Elhatározta, hogy ezután óvatosabb lesz, nem verbuvál nagyobb társaságot, inkább csak másodmagával tér haza esténként, míg a sok lány között előbb-utóbb bizonyára talál majd egy olyat is, aki méltó lesz rá, hogy öregségére magához kösse, akit ő formál, s aki annak is örülni fog, ha öltözteti és táplálja, hálából a behegedt sebeit is megcsókolja, és szóttlanul tűri el akár a kegyetlenségeit is... Mert mindig voltak és lesznek nők, akik szenvedni óhajtanak, akik lelkük titkos hajlama szerint vágnak az efféle érzésre... S vajon nem az tette Rómát a kereszténység bölcsőjévé, hogy még a barbárok is megkívánták az égő fáklyaként lobogó mártiroktól az üldöztetést és a mártíromságot?... Beszélik, hogy az árvaházi lányok a legszófogadóbbak, legrendesebbek, a legbéketűrőbbek, s talán jól tenné, ha épp egy ilyent keresne magának... – gondolta, miközben kidüllesztett mellel lökte el magát a földtől, s még dúdolni is kezdett:

Szűrő, szita, reszelő, férjhez ment a meszelő.

Ször a szitában, kislány az ágyban, hosszában...

Éjjel egy óra körül, mikor végül mégis hazaindult, a belvároson áthaladva, ötven méternyire tőle a járda mentén hörögve fölszaladt a kocsmá felé, már lehúzott redőnye, magas, támolygó férfi bukkant elő alóla, és Bárány

a spiritisztára ismert benne: a hórihorgas egy pillanatig egyensúlyozta magát, de mielőtt a járdára lépett volna, két másik férfi ugrott ki a nyomában, és úgy meglóditotta, hogy arccal előrebukott; már azt sem lehetett hallani, hogy nyög-e vagy jajgat, mert a támadók ordítva rontottak rá, rugdalni kezdték, s Bárány csak annyit látott a zavaros fényben, hogy a földön vergődő szellemidéző feje egyszer még fölemelkedett, és olyan volt ekkor, mint egy belülről izzó lámpagömb, aztán megint visszahullott a földre, de az egyik férfi kiáltva máris biztatni kezdte a társat:

– Csontold ki, Dezső, csontold ki!... Ötszáz lejjel vágott meg, és egy szót sem beszélhettem a halott anyámmal!... No megállj, te gané, most aztán beszélünk a tiéd-del!...

És miközben a másikat biztatta, ő maga elővette a kését, ráült az elesett alakra, a pengét végighúzta csupaszon maradt bordáin, s Bárány olyan hangot hallott, mintha sarló akadt volna vesszőkosár oldalába; ekkor rendőrfütty szólt, és a két alak szaladni kezdett, de az órásból még az éles sípszó sem tudta kifújni azt a bizsergető mámoros érzést, amelyet az iménti látvány keltett benne, és úgy toltta magát előre, oly könnyedén, mintha langyos pezsgőben úszna, s a templomkertnél már el is hajította sétabotját, mint aki meggyógyult ebben a csodatevő fürdőben... Szóval csalt a gazember! – mosolygott kárörömmel. Megjátszotta a szellemidézőt, és meséket talált ki, hogy így meg úgy, ő sosem iszik, amióta működik az a belső örömforrás... No most aztán felszökött, mint a gejzír, és örökre leforrázta... De nekem ez csak jó, nagyon is jó!... Legalább eloldoztattam az utolsó megkötöttségtől is; az én halottam kívánsága nem kötelez többé, hiszen ezek szerint nem is beszélt vele, egy szó sem igaz az egészből – ő de csodálatosan alakult ma ez is, de csodálatosan!...

Mikor a műhelyajtó előtt megállt, hogy elővegye a kulcsait, ismét dúdolni kezdte azt a pajzán dalt, amely még a délutáni sétáján kapaszkodott meg benne, úgy hogy egyvégtében csak azt ismételte; kinyitotta az ajtót, aztán behúzta maga mögött, s már a villanykapcsoló

felé tapogatott, amikor a karját könyökig elszibbasztotta egy hirtelen ütés, mintha áram rázta volna meg; ez annyira váratlan volt, hogy a kulcsot is elejtette, de mire lehajolt volna, hogy megkeresse, rémülten hallotta, hogy valaki sietve és erélyesen ráfordítja a saját kulcsával a zárat az ajtóra.

– Ki van itt? – akarta kiáltani, de bennerekedt a hang, mert öt erős ujj mint öt kulcs szorult a szájára, úgy hogy csak idétlenül és elrettenve nyöszörgött, miközben azok a kulcsok lefelé nyomták a fotelbe. Mikor már ott ült, kigyúlt a földre állított asztali lámpa, s a szétszórt fényben Mártonka állt vigyorogva, sápadt és mégis fénylő arccal, s bal kezében rövid nyelvű ácsszekercét szorongatva; Elifáz kissé odább az öreg lánán kucorgott, és még az apjánál is jobban félt, amikor látta, hogy mi készül; már ide is gyötrődve érkezett, a bátyja kiszöktette a kórházból, valósággal kényszerítette, hogy részt vegyen a házi törvényszéken. Mártonka most odalépett Bárányhoz, s az állától megragadva hátrafesztette a fejét:

– Nehogy egyet is vakkantson, mert elvágom a gigáját, vén szaros!...

És hosszú, vékony fűröt kapott elő a zsebéből, és egészen közel vitte az apja arcához:

– A vagyonáért pedig ne aggódjék, az a hóhérnak sem kell! – folytatta. – Nem rabolni jöttünk, hanem elszámolni!... Ma éjszaka ítéletet hozunk az ügyében, és végre is hajtjuk itt helyben... Imádkozzék hát, vagy hívja Belzebubot, mert nem tudom, most épp melyiknek szolgál... Hiszen úgy szökdécselt egyiktől a másikhoz, mint sánta veréb a lócitromok között!...

Nézte, amint az öreg lassan, elrémülten pislog, de csak akkor engedte el az állát, miután hátraszólt az öccsének:

– Gyerünk, olvasd fel a vádiratot!... Mozogj, mert téged is hozzákötözlek! – sürgette a börtönviseltek elszántságával. Elifáz fölemelkedett a lánáról, kissé előre jött a műhely közepére, aztán összehajtott ívlapot vett elő, és olvasni kezdte:

– „Én, Bárány Márton, aki többször is ültem a lánban apám miatt, elhatároztam, hogy rosszbetegségben szenvedő öcsémmel, Bárány Elifázzal vádat emelek az öreg ellen, és elítélem, mert bűneinek már a feléért is kö-

tél jár. Először is, tetű módon otthagyt bennünket egy hisztis asszony nyakán, pénz és kajesz nélkül, és szépen fölbattyogott a hegyekbe; közben azzal szórakozott, hogy oktató meg balhész hangú leveleket küldözgetett nekünk meg a gyülekezetnek pénz helyett, mintha ő volna az átkozódó Ezékiel, mi pedig a tolvaj, buzis, bálványimádó népség. Később, miután beleunt az alpesi életbe, mert köptek rá a hegyi tündérek, gyönyörű körutat tett Moldovában, megszede magát dohánnyal, hogy legyen miből kurválkodni, és megint visszasántikált hozzánk, egyenesen egy ötödosztályú bordélyház közepébe, mivel a koslatás láza még ma sem múlt el tőle. Rólunk továbbra sem akart tudni, elfelejtette, hogy valamikor örömet nyújtottunk neki azért a fáradozásáért, amellyel a létrejöttünkön buzgólkodott. Engem javítóba adott, lopásra, csalásra kényszerített, Elifáz öcsémet disznó számítással magához vette, hogy fölhergelje a gyülekezet véneit, és kiröhögtesse anyámat is, bennünket is. De nemcsak magához csalta, hanem elhasznált szajhákkal fektette össze, és megfertőztette rosszbetegséggel... Mit érdemel az ilyen ember?... Én úgy döntöttem, hogy kinyírom, még akkor is, ha a sitten rothadok el!”

Elifáz az utolsó mondatoknál már könnyezett, az ívlap remegni kezdett a kezében, de a bátyja ismét rákiáltott:

– Most sírsz, te bolond, amikor ezen a latron ítélekünk?... Hadd vergődjék és nyivákoljon ő!

Bárány lehunyt szemmel, mozdulatlanul hevert a földben, fejét hátracsüngette, mint aki még reméli, hogy megúszhatja, ha semmit sem vesz tudomásul ebből az iszonyú valóságból; Mártonka gúnyosan nézte őt, átlátott ezen a tetszhalottos mímelésen; aztán a széket, amelyen az órás ülni szokott, a műhely közepére állította, a sarokból felvette a bútorszállítótól lopott s mindkét végén hurokra vetett kötelet, ráakasztotta az egykori lámpatartó kampóra, amely a mennyezetből kunkorodott alá, aztán erélyesen rászólt az apjára:

– No gyerünk, ne gatyázzon!... Dugja be a fejét szépen a hurokba, és dőljön el, mint aki hájcsikálni készül, mi pedig megvárjuk odakünn, amíg elcsendesedik... Ha így tesz, a temetésére is elmegyünk, és általában nem lesz semmi zrí... Még a hatóság is el fogja hinni, hogy önként

vetett véget közismerten mocskos és cirkuszos életének, amelytől végül is megundorodott... Gyerünk hát!...

A balta felé pillantott, amelyet a szerszámosasztal sarkára tett, aztán ismét Bárányt nézte, aki még mindig elszürkült arccal feküdt, csak az állát mozgatta egyre gyorsabban, mint a kérődző kecske; Elifáz a fal mellett állt, félrefordulva és hideglelősen remegett; végül a nagyobbik fiú fölajdult, mintha megütötték volna:

– Nézd, hogy cidrizik a gané!... Ő még élni és ringyózkodni szeretne, mi meg pusztuljunk el egytől egyig, minél hamarabb!...

Hirtelen elvesztette a türelmét, megragadta és a földre vetette az apját, és taposni kezdte. Már kábult volt és vérgőzös tekintetű, már nem tudott megállni a bosszú mámorától; miután összerugdalta az oldalát meg a fejét, és végigtáncolt rajta, mint egy halom rongyon, felkapta a laposfogót a szerszámosasztalról, és a megtiport ember száját szétfeszítve, egyenként dobálta ki belőle a fogakat, mint a rozsdás szeget; de ekkor már ott állt mögötte Elifáz; bal kezének kinyújtott ujjai egy pillanatig görcsbe merevedtek, a döbbenettől még szólni sem tudott, de a másik kezében magasra emelte a baltát, majd lesújtott a Mártonka fejére. Nem törődött vele, hogy a bátyja némán lefordul az öregről, s hogy talán nincs is már benne élet, hanem odahajolt az apja fölé, átölelte, és hangosan zokogva és vinyogva, nyüsítve csókolni kezdte annak vértől bugyborékoló száját...